

ואגדלה שמך

הקב"ה פונה לאברהם ומצווה עליו ליטול את מקל הנדודים ולצאת למסע שאין לו יעד ברור. "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך". הגזירה לנוע בעולם מוכרת לנו מאדם הראשון שגלה מגן עדן ממקום מבטחים, ומקין שרצח את אחיו ונדון לגלות. במובן האישי הפנימי, הנדידה מולידה אובדן זהות והקשר. היא עוקרת את העוגן הבטוח, ומערערת את היציבות.

אולם, הקב"ה מבטיח לאברהם כי יתברך בכל המובנים: הוא עתיד להתעשר, להתברך בזרע ולזכות בשם טוב. "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה... רש"י מעיר שהברכה באה כעידוד וכמענה לחששות המלווים את האדם הנודד. על פי רש"י וכדברי ר' חייא במדרש, הדרך גורמת לשלושה דברים. היא ממעטת פריה ורביה, ומצמצמת ממון ונכסים, וגם מונעת מן ההלך לצבור שם טוב ומוניטין. (בראשית רבה, לך לך, לט)

מקובל לחשוב שאדם שעובר ממקום למקום הוא אדם לא מוכר. כל שבנה במהלך חייו נמחק, כי הוא אינו קיים בתודעה של הסובבים אותו. הם אינם מכירים לו טובה על מחוות שלו, כיוון שאין כאלה. הם לא צברו חוויות משותפות. ובכלל הוא חשוד כזר וכאחר, כמי שמאיים בכל מקום מחדש, על תפיסת מרחב המחיה שנרכש בעמל של נשיאה משותפת בעול. הזר אינו נחשב למי שזכאי באופן טבעי לחלוק עם שום חברה את הונה ורווחיה שנקנו ונרכשו בהתמדה, בריסון ובאחריות. הזר הוא גם כזה שאינו מכיר בטיב התרבות המקומית הוא לא תרם להתהוותה, וההנהגות שהוא מביא איתו חורגות מן המוסכמות. אדם שמכה שורשים במקום אחד קונה את שמו בעמל של שנים, ביצירת יחסי גומלין עם הסביבה בכל המובנים הללו. של שותפות, אחריות ותרבות. והנה, אברהם מצטווה לעקור את מושבו ועומד לאבד את מקורות המחיה שלו, ואת קישורו הטבעי ושמו הטוב. במצב החדש, גם כל הון ורכוש יהפכו למשא כבד המעיק על הניידות. על כל אלו, הקב"ה מתחייב לפצות את אברהם בכך ששמו יגדל בעולם. אולם, הבטחה זו עומדת בניגוד לנוהג שבעולם, ולתוצאה הטבעית של הציווי.

המדרש מביא גם את דרשת ר' ברכיה: "ויאמר ה' אל אברם רבי ברכיה פתח (שיר השירים א) לריח שמניך טובים שמך תורק שמך, אמר רבי ברכיה למה היה אברהם אבינו דומה? לצלוחית של אפופילסימון מוקפת צמיד פתיל, ומונחת בזוית, ולא היה ריחו נודף כיון שהיתה מיטלטלת היה ריחו נודף, כך אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו טלטל עצמך ממקום למקום ושמך מתגדל בעולם." (שם)

הדרשה הזו בניגוד לקודמתה מזהה פוטנציאל אחר בנדודים. היא אינה מתמקדת בצערו של אברהם ובמחירי האישיים שישלם. אלא דווקא ברווחים שיצמחו לו ולעולם מטלטלו. באברהם גנוזים כוחות בעלי עוצמה. כוחות אלו יכולים להישמר בקרן זוית וסופם שלא יבואו לידי ביטוי. הדרך היחידה לגלות את הכוחות הללו הוא בנענוע ושינוי.

הנדידה משנה את אופיו של האדם. הוא חווה זעזועים ומתחיים. קצב החיים שלו אינו אחיד יותר, וכל התרחשות קלה נותנת את אותותיה על מהלך חייו. הוא חייב להיות קשוב יותר למתרחש, הוא לומד להאזין לצרכים המשתנים של אנשים שונים. הוא מזהה תפיסות ורעיונות. והוא מפתח חדות הבחנה באשר למניעים של אלו העומדים מולו. הדברים הללו מסבירים את תיאור המאורעות השונים שעל אברהם לעבור והמתוארים בפרשתנו. במצרים עם פרעה, בהחלטה להיפרד מלוט, במלחמת המלכים, בשיחה עם מלכיצדק ומלך סדום, ובהכרעה על גירוש הגר. כל המאורעות הללו אינם מתרחשים אלא למי שנודד בעולם ופוגש תרבויות ואנשים. מעניין לעקוב אחר התגובות השונות של אברהם למתרחש. ה"שקר" ביחס לשרה וההמלטות מהתמודדות מוסרית, אל מול הפסקנות וההחלטיות כלפי לוט. וזו מול המסירות והאחריות כלפיו. אך גם, העמידה על עקרון מוסרי שאין לו אח ורע באשר לשלל המלחמה. כל אלו, הם ריחו הנודף של אברהם.

ערכה של הקביעות הוא בביטחון וביציבות. ערכה של נדידה הוא בערנות, ברעננות ובעימות. האדם ב"גולמיותו", ללא הגנה של חברה וסביבה, עומד נוכח מצבים שונים ומוצא עצמו מחויב למידה של חמקנות, תושיה ועצמאות, יושר, נדיבות וגם עמידות. גיוון האירועים מאפשר להוציא את הטמון בו אל הפועל.

המהלך האלוקי המוציא את אברהם מהקשרו פועל שתי פעולות. הוא מסייע בידו לזהות ולחדד את האיכות העברית, אך גם הופך אותו לאב המון גויים. לקוסמופוליטי.

קוסמופוליטיות היא תוצאה לואי של הנתק מהשייכות המקורית. היא מעוררת להכיר באינטרסים השונים של כל עם, להנכיח את אנושיותו ואת זכותו לקיום. לספוג רב תרבותיות. בסופו של דבר היא גם מניחה יסודות למחשבה על אחדות וסולידריות בעולם.

גורלו של העם היהודי אינו שונה בהרבה מזה של אברהם. הגלויות השונות הנספגות בו במשך הדורות צובעות את הגרעין היהודי בצבעים מרובים ומגוונים את תגובותיו. אלו גם מאפשרות הותרת החותם של עם ישראל בעולם כולו ומזככת בנו את הקריאה למחויבות ואחריות לאהבת אדם.